

AHVENANMAAN MAAKUNTALAKI

1 Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymät maakuntalait

1. *Landskapslag om ändring av landskapslagen om miljöskydd*¹ (Maakuntalaki ympäristönsuojelusta annetun maakuntalain muuttamisesta)
2. *Informationshanteringslag för Åland*² (Ahvenanmaan tiedonhallintalaki)
3. *Landskapslag om ändring av offentlighetslagen för Åland*³ (Maakuntalaki Ahvenanmaan julkisuuslain muuttamisesta)
4. *Landskapslag om ändring av förvaltningslagen för landskapet Åland*⁴ (Maakuntalaki Ahvenanmaan maakunnan hallintolain muuttamisesta)
5. *Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillgängliga digitala tjänster*⁵ (Maakuntalaki esteettömistä digitaalisista palveluista annetun maakuntalain muuttamisesta)
6. *Landskapslag om ändring av landskapslagen om finansiering av landsbygdsnäringsar*⁶ (Maakuntalaki maaseutuelinkeinojen rahoituslain muuttamisesta)

2 Tasavallan presidentin veto-oikeus

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*, 19 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentti voi, kun korkeimman oikeuden lausunto on hankittu, määrätä maakuntalain raukeamaan kokonaan tai osittain, jos hän katsoo maakuntapäivien ylittäneen lainsäädäntövaltansa tai maakuntalain koskevan valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Presidentin on tehtävä päätöksensä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun maakuntapäivien päätös annettiin oikeusministeriölle tiedoksi.

Edellä 1 kohdan luettelon 1–5 kohdassa mainitut maakuntalait ovat saapuneet oikeusministeriöön 31.12.2024. Muistion 1 kohdan luettelon 6 kohdassa mainittu maakuntalaki on saapunut oikeusministeriöön 13.2.2025.

¹ VN/39/2025

² VN/52/2025

³ VN/52/2025

⁴ VN/52/2025

⁵ VN/52/2025

⁶ VN/5451/2025

3 Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnot

Itsehallintolain 19 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunta antaa oikeusministeriölle lausunnon maakuntalain hyväksymispäätöksestä ennen päätöksen esittelemistä tasavallan presidentille.

Itsehallintolain 36 §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunnan virkakieli on ruotsi.

Ahvenanmaan valtuuskunta on antanut 14.2.2025 päivätyn lausunnon muistion 1 kohdan luettelon 1 kohdassa mainitusta maakuntalaista. Ahvenanmaan valtuuskunta on antanut 2.4.2025 päivätyn lausunnon muistion 1 kohdan luettelon 6 kohdassa mainitusta maakuntalaista.

Muistion 1 kohdan luettelon 1 kohdassa mainitusta maakuntalaista antamassaan lausunnossa (9/25) valtuuskunta on katsonut, että maakuntalaki kuuluu maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Muistion 1 kohdan luettelon 6 kohdassa mainitusta maakuntalaista antamassaan lausunnossa (15/25) valtuuskunta on katsonut, että maakuntalain voimaantulolle ei itsehallintolain säännökset huomioon ottaen ole estettä.

4 Ahvenanmaan tiedonhallintalaki

Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto

Ahvenanmaan valtuuskunta on antanut 26.2.2025 päivätyn lausunnon (11/25) muistion 1 kohdan 2–5 kohdassa mainituista maakuntalaeista.

Ahvenanmaan tiedonhallintalain 2 luvussa säädetään viranomaisten tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta ja järjestämisestä. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan maakunnan hallitus vastaa viranomaisten yhteisten tietovarantojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden yleisestä ohjauksesta. Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan hallitus vastaisi myös viranomaisten yhteisten tieto - ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisen ja tuottamisen ohjauksesta. Pykälän 3 momentin mukaan maakunnan hallitus voisi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä viranomaisten tieto - ja viestintäteknisten palvelujen laadusta, turvallisuudesta, yhteentoimivuudesta ja yhteensopivuudesta kokonaisarkkitehtuurin kanssa.

Tiedonhallintalain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on lähtökohtaisesti käytettävä maakunnan hallituksen vahvistamia yhteisiä tieto - ja viestintäteknisiä palveluja, jos toiminnassa ei välttämättä ole tarvetta käyttää muita palveluja. Jos viranomaisen katsoo tarpeelliseksi käyttää muita palveluja, sen on ilmoitettava tästä maakunnan hallitukselle. Maakunnan hallitus päättää viranomaisen oikeudesta käyttää muita palveluja. Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan hallitus voisi asetuksella antaa tarkempia säännöksiä yhteisten tieto - ja viestintäteknisten palvelujen osoittamisesta ja viranomaisten vähimmäiskäytöstä.

Tiedonhallintalain säännökset ja erityisesti sen 5 § antavat siten maakunnan hallitukselle ohjausoikeuden lähinnä asetuksella. Koska lain soveltaminen suhteessa viranomaisiin 2 §:n 1 kohdan mukaan seuraa Ahvenanmaan julkisuuslain 4 §:stä, tämän ohjauksen soveltamisala on Ahvenanmaan valtuuskunnan mukaan edellä todetulla tavalla laaja. Ohjauksen ulottamista Ahvenanmaan maakuntapäiviin liittyvään hallintoon tai yksityisiin henkilöihin, jotka maakuntalailla tai sen nojalla hoitavat julkisia hallintotehtäviä, ei suljeta pois.

Ahvenanmaan valtuuskunta huomauttaa, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on tarkastellut kriittisesti ehdotuksia vastaaviksi sääntelyratkaisuiksi valtakunnassa (PeVL 46/2010 vp). Perustuslain 80 §:n 1 momentin näkökulmasta ongelmallisena on pidetty sitä, että julkista valtaa käyttäviä yksityisiä henkilöitä ohjattaisiin asetuksella. Nykyisin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 2 §:n 1 kohdan ja 3 §:n soveltamisala on rajatumpi kuin käsillä olevassa Ahvenanmaan tiedonhallintalaissa.

Tätä taustaa vasten Ahvenanmaan valtuuskunta katsoo, että Ahvenanmaan tiedonhallintalain 2 §:n 1 kohdan soveltamisalan ulottaminen Ahvenanmaan maakuntapäiviin yhdessä maakunnan hallituksen ohjausoikeutta koskevien säännösten kanssa muodostaa toimivallan ylityksen. Myös itsehallintolaissa erotellaan lainsäädäntövaltaa käyttävä ylin maakuntaelin maakuntapäivät ja toimeenpanovaltaa käyttävä maakunnan hallitus.

Siltä osin kuin tiedonhallintalain säännökset mahdollistavat asetuksella ohjaamisen, Ahvenanmaan valtuuskunta pitää lakia ongelmallisena myös 2 §:n 1 kohdan soveltamisalan ulottamisen yksityisiin henkilöihin heidän käyttäessään julkista valtaa. Valtuuskunta viittaa tässä itsehallintolain 21 §:n 1 momenttiin, joka vastaa perustuslain 80 §:n 1 momenttia.

Edellä mainittuun viitaten Ahvenanmaan valtuuskunta katsoo, että tiedonhallintalain 4 §:n 1-3 momentin, 5 §:n 1-2 momentin, 7 §:n 5 momentin ja 30 §:n 2 momentin säännökset on määrättävä raukeamaan.

Maakuntalailla Ahvenanmaan maakunnan hallintolain muuttamisesta muutettaisiin myös tiedoksiantomenettelyä koskevaa 10 lukua. Ahvenanmaan hallintolain 58 §:n ja 58 a §:n nykyiset säännökset todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta ja tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta korvattaisiin uusilla säännöksillä sähköisestä tiedoksiannosta ja sähköisestä tiedoksiannosta viranomaisille. Muutoksella lisättäisiin aikaisemmat säännökset todisteellisesta ja tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta hallintolain 58b ja 58c §:ään. Näistä pykälistä puuttuvat keskeiset säännökset, jotka sisältyvät voimassa oleviin 58 ja 58 a §: ään. Muutetussa laissa ei säädetä muun muassa siitä, milloin asiakirja katsotaan tiedoksi annetuksi tiedoksiantomenettelyä sovellettaessa. Myöskään mikään uusista säännöksistä ei sisällä säännöksiä tiedoksiantoajankohdasta eri tiedoksiantomenettelyissä. Ahvenanmaan valtuuskunta katsoo, että tiedoksiantomenettelyjä ei voida käytännössä soveltaa ilman tällaista sääntelyä ja että tätä sääntelyä ei perustuslain 21 §:n 2 momenttiin viitaten voida tehdä muutoin kuin laissa. Näin ollen 58 ja 58 a §:n sekä uusien 58 b ja 58 c §:ien muutokset ovat Ahvenanmaan valtuuskunnan mukaan toimivallan ylityksiä.

Korkeimman oikeuden lausunto

Oikeusministeriö pyysi 5.3.2025 lausuntoa korkeimmalta oikeudelta muistion 1 kohdan 2-5 kohdassa mainituista maakuntalaeista. Itsehallintolain 36 §:n 2 momentin mukaan korkeimman oikeuden itsehallintolaissa tarkoitetut lausunnot on laadittava ruotsin kielellä.

Korkein oikeus on antanut 7.4.2025 päivätyn lausunnon (KKO-HD/258/2025) muistion 1 kohdan 2–5 kohdassa mainituista maakuntalaeista.

Ahvenanmaan tiedonhallintalain 4 §:n 3 momentissa, 5 §:n 2 momentissa, 7 §:n 5 momentissa ja 30 §:n 2 momentissa valtuutetaan maakunnan hallitus antamaan asetuksia siten kuin mainituissa lainkohdissa säädetään.

Korkein oikeus viittaa, kuten Ahvenanmaan valtuuskunta, lausunnossaan perustuslain 80 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan asetuksia voidaan antaa perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on kuitenkin säädettävä lailla. Itsehallintolain 21 §:n 1 momentin vastaavan säännöksen mukaan maakunnan hallitus voi maakuntalaeissa säädetyn valtuuden nojalla antaa maakunta-asetuksia maakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Maakuntalaille on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain tai itsehallintolain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Korkein oikeus huomauttaa, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (esim. PeVL 46/2010 vp ja PeVL 17/2010 vp) todennut, että perustuslain 80 §:n 1 momentti rajoittaa suoraan laissa olevien valtuutussäännösten tulkintaa ja edellyttää niiden täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Ahvenanmaan tiedonhallintalain 4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti sisältävät korkeimman oikeuden lausunnon mukaan avoimia ja täsmentämättömiä norminantovallan delegointeja. Ottaen huomioon, että sääntely koskee myös luonnollisia henkilöitä niiden hoitaessa maakuntalaille tai maakuntalain nojalla julkisia hallintotehtäviä, korkein oikeus yhtyy Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnossaan tekemään arvioon ja pitää näitä lainkohtia ongelmallisina perustuslain 80 §:n 1 momentin ja itsehallintolain 21 §:n 1 momentin valtuutukselle asettamien vaatimusten kannalta. Näin ollen Ahvenanmaan tiedonhallintalain 4 §:n 3 momentti ja 5 §:n 2 momentti on korkeimman oikeuden mukaan määrättävä raukeamaan.

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia säännöksiä on täsmennetty tiedonhallintalain 7 ja 30 §:ssä ja norminantovallan delegointi 7 §:n 5 momentissa ja 30 §:n 2 momentissa on rajattu koskemaan 7 §:n 1-4 momentissa ja 30 §:n 1 momentissa säädettyjä asioita. Korkein oikeus katsoo, että 7 §:n 5 momentissa ja 30 §:n 2 momentissa ei siten ylitetä maakunnan lainsäädäntövaltaa.

Ahvenanmaan valtuuskunta on katsonut, että 58, 58 a, 58 b ja 58 c § ovat toimivallan ylityksiä. Korkein oikeus yhtyy Ahvenanmaan valtuuskunnan arvioon ja katsoo, että mainitut lainkohdat on määrättävä raukeamaan.

5 Esitys

Muistion 1 kohdan luettelon 1 ja 6 kohdassa mainituista maakuntalaeista ei ole asioiden laatu huomioon ottaen katsottu tarpeelliseksi hankkia korkeimman oikeuden lausuntoa.

Esitetään, että tasavallan presidentti päättää Ahvenanmaan valtuuskunnan ja korkeimman oikeuden esittämillä perusteilla sekä siltä osin kuin nämä perusteet eroavat toisistaan, korkeimman oikeuden esittämillä perusteilla määrätä muistion luettelon 2 kohdassa tarkoitetun maakuntalain raukeamaan 4 §:n 3 momentin ja 5 §:n 2 momentin osalta, ja 4 kohdassa tarkoitetun maakuntalain raukeamaan 58 §:n, 58 a §:n, 58 b §:n ja 58 c §:n osalta ja muilta osin päättää olla käyttämättä veto-oikeuttaan maakuntalakeihin.